proLékaře.cz | 19.11.2026

Sociálne služby pri diabetes mellitus

Social services in diabetes mellitus

Andrea Bukovská[1,2]
[1]Nemocničná lekáreň UN Martin
[2]Diabetologické edukačné centrum I. internej kliniky JLF UK a UN Martin

Súhrn
Diabetes mellitus je aj v 21. storočí chronická, metabolická, neprenosná, nevyliečiteľná a závažná choroba. Okrem zdravotných má aj ekonomické, psychické, sociálne a spoločenské dôsledky. Kompenzácie sociálnych dôsledkov ťažkého zdravotného postihnutia a poskytovanie vhodných sociálnych služieb efektívne zlepšuje kvalitu života mnohých diabetikov v každom veku.

Kľúčové slová: diabetes mellitus – sociálne dôsledky – sociálne služby

Summary
Diabetes mellitus is a chronic, metabolic, non-communicable, incurable and serious disease in the 21st century. In addition to health, it also causes economic, psychological, social and societal consequences. Compensating for the social consequences of severe disability and providing appropriate social services effectively improves the quality of life of many diabetics of all ages.

Key words: diabetes mellitus – social consequences – social services

✉ **PhDr. Andrea Bukovská, MHA, MPH** | andrea.bukovska@unm.sk | www.unm.sk
Doručené do redakcie | Received 7. 2. 2023
Prijaté po recenzii | Accepted 23. 3. 2023

Úvod

Právne vzťahy pri poskytovaní, financovaní a dohľad nad poskytovaním sociálnych služieb upravuje zákon č. 448/2008 Z. z. o sociálnych službách a o zmene a doplnení zákona č. 455/1991 Zb. o živnostenskom podnikaní v znení neskorších predpisov. Cieľom zákona je podpora sociálneho začlenenia a uspokojovanie sociálnych potrieb fyzickej osoby v nepriaznivej sociálnej situácii poskytovaním sociálnych služieb.

Sociálna služba

Sociálna služba je podľa § 2 ods. 1 zákona č. 448/2008 Z. z. o sociálnych službách odborná, obslužná alebo ďalšia činnosť alebo súbor činností zameraných na prevenciu vzniku, riešenie alebo zmiernenie nepriaznivej sociálnej situácie, obnovu, rozvoj alebo zachovanie schopnosti fyzickej osoby viesť samostatný život a na podporu jej začlenenia do spoločnosti, prevenciu sociálneho vylúčenia, riešenie krízovej sociálnej situácie a zabezpečenie podmienok na uspokojovanie základných životných potrieb fyzickej osoby, komunity alebo rodiny.

Sociálne služby sú vymedzené podľa cieľovej skupiny a druhu riešenej sociálnej udalosti. Rozdeľujú sa do piatich skupín na podporné služby, sociálne služby na podporu rodiny s deťmi alebo zabezpečenie nevyhnutných podmienok na uspokojovanie základných životných potrieb. V prípade diabetes mellitus (DM) je nepriaznivá sociálna situácia riešená poskytovaním sociálnych služieb na riešenie nepriaznivej sociálnej situácie z dôvodu dôchodkového veku, ťažkého zdravotného postihnutia (ŤZP) alebo nepriaznivého zdravotného stavu a s použitím telekomunikačných technológií. Efektívne sa uplatňujú u diabetikov s chronickými a orgánovo špecifickými komplikáciami a u seniorov.

Medzi sociálne služby využívané pri DM patria opatrovateľská, predčitateľská, prepravná, sprievodcovská a tlmočnícka služba a požičiavanie pomôcok. Významnú úlohu zohrávajú aj sociálne služby s použitím telekomunikačných technológií ako krízová pomoc a monitorovanie a signalizácia potreby pomoci. Medzi ďalšie využívané sociálne služby je zaradené sprostredkovanie osobnej asistencie alebo tlmočníckej služby a zariade-

proLékaře.cz | 19.11.2026

nia sociálnych služieb. Ide o zariadenia podporovaného bývania pre fyzické osoby od 16 rokov veku do dovŕšenia dôchodkového veku a zariadenia pre seniorov pre fyzické osoby v dôchodkovom veku so stupňom odkázanosti najmenej IV alebo iných vážnych dôvodov. V zariadeniach opatrovateľskej služby pre fyzické osoby odkázané na pomoc inej fyzickej osoby, ktorým nemožno poskytnúť opatrovateľskú službu, sa zabezpečuje aj ošetrovateľská starostlivosť. Rehabilitačné strediská pre slabozrakých, nepočujúcich alebo nedoslýchavých, domovy sociálnych služieb pre fyzické osoby do dovŕšenia dôchodkového veku s týždennou pobytovou službou alebo s ambulantnou sociálnou službou sú poskytované pri stupni odkázanosti najmenej V. Špecializované zariadenia sú určené pre fyzické osoby odkázané na pomoc inej fyzickej osoby so stupňom odkázanosti najmenej V a so zdravotným postihnutím, ktorým je najmä Parkinsonova choroba, Alzheimerova choroba, pervazívna vývinová porucha, skleróza multiplex, schizofrénia, demencia rôzneho typu a etiológie, hluchoslepota, AIDS alebo organický psychosyndróm ťažkého stupňa. Denný stacionár s poskytovaním sociálnej služby v zariadení len na určitý čas počas dňa je poskytovaný fyzickým osobám odkázaným na pomoc inej fyzickej osoby ak ich stupeň odkázanosti je najmenej III.

Neoddeliteľnou súčasťou každej sociálnej služby je poskytovanie sociálneho poradenstva, ktoré v súlade so zákonom môže vykonávať iba vysokoškolsky vzdelaný sociálny pracovník. Sociálne poradenstvo je odborná činnosť zameraná na pomoc fyzickej osobe v nepriaznivej sociálnej situácii. Vykonáva sa na úrovni základného sociálneho poradenstva a špecializovaného sociálneho poradenstva. Základné sociálne poradenstvo je posúdenie povahy problému fyzickej osoby, rodiny alebo komunity, poskytnutie základných informácií o možnostiach riešenia problému a podľa potreby aj odporúčanie a sprostredkovanie ďalšej odbornej pomoci. Základné sociálne poradenstvo je súčasťou každej sociálnej služby. Špecializované sociálne poradenstvo je zistenie príčin vzniku, charakteru a rozsahu problémov fyzickej osoby, rodiny alebo komunity a poskytnutie konkrétnej odbornej pomoci. Špecializované sociálne poradenstvo pre diabetikov poskytuje sociálny pracovník edukátor diabetes mellitus počas edukácie.

Sociálne služby pre diabetikov sú poskytované ambulantnou, pobytovou a terénnou formou a prostredníctvom telekomunikačných technológií.

Poskytovateľ sociálnej služby je povinný plánovať poskytovanie sociálnej služby podľa individuálnych potrieb, schopností a cieľov prijímateľa sociálnej služby, viesť písomné individuálne záznamy o priebehu poskytovania sociálnej služby a hodnotiť priebeh poskytovania sociálnej služby za účasti prijímateľa sociálnej služby. Ak je prijímateľ sociálnej služby fyzická osoba s ŤZP alebo fyzická osoba odkázaná na pomoc inej fyzickej osoby, súčasťou individuálneho plánu je aj program sociálnej rehabilitácie. Individuálny plán je komplexný, flexibilný a koordinovaný nástroj na aktívnu spoluprácu poskytovateľa sociálnej služby, prijímateľa sociálnej služby, rodiny a komunity. Ciele individuálneho plánu vychádzajú z individuálnych potrieb prijímateľa sociálnej služby a spolupráce prijímateľa sociálnej služby a poskytovateľa sociálnej služby. Individuálny plán je koordinovaný pracovníkom, ktorý podporuje a sprevádza prijímateľa sociálnej služby v procese individuálneho plánovania. Proces individuálneho plánovania zahŕňa identifikáciu individuálnych potrieb, voľbu cieľov individuálneho plánu, voľbu metód dosahovania cieľov individuálneho plánu, plán činností a aktivít napĺňania individuálneho plánu a hodnotenie individuálneho plánu.

Opatrovateľská služba

Opatrovateľská služba podľa § 41 zákona č. 448/2008 Z. z. o sociálnych službách je poskytovaná fyzickej osobe odkázanej na pomoc inej fyzickej osoby pri úkonoch sebaobsluhy, starostlivosti o domácnosť a základných sociálnych aktivitách, ak jej stupeň odkázanosti je najmenej II.

Tab. | Posudzovanie odkázanosti opatrovateľskej služby

odkázanosť	body	rozsah odkázanosti/deň (hodiny)	rozsah odkázanosti/mesiac (hodiny)
I. stupeň	105–120	0	0
II. stupeň	85–104	2–4	60–120
III. stupeň	65–84	4–6	120–180
IV. stupeň	45–64	6–8	180–240
V. stupeň	25–44	8–12	240–360
VI. stupeň	0–24	> 12	> 360

prolékaře.cz | 19.11.2026

Príloha č. 3 zákona č. 448/2008 Z. z. o sociálnych službách určuje spôsob posudzovania odkázanosti pri úkonoch:

- bliekanie, vyzliekanie
- osobná hygiena
- celkový kúpeľ
- pitný režim, stravovanie
- dodržiavanie liečebného režimu
- orientácia v prostredí
- sedenie, státie, zmena polohy
- pohyb po rovine, pohyb po schodoch
- potreba dohľadu nad všetkými vykonávanými úkonmi
- vyprázdňovanie čriev, vyprázdňovanie močového mechúra

Každá činnosť obsahuje jednotlivé podúkony, ktoré sú hodnotené bodmi 0, 5, 10 a podľa súčtu je posudzovaný stupeň odkázanosti I–VI, podľa ktorého sa určuje priemerný rozsah odkázanosti v bodoch 0–120 a v hodinách za deň a za mesiac (tab).

Žiadosť o poskytovanie opatrovateľskej služby podáva fyzická osoba na mestskom alebo obecnom úrade podľa miesta trvalého pobytu. Poskytuje ju aj Evanjelická diakónia, Katolícka charita a neštátne subjekty. Jednotlivé úkony sú spoplatňované. Opatrovateľskou službou sa neposkytuje ošetrovateľská a zdravotná starostlivosť. Tie poskytujú agentúry domácej ošetrovateľskej starostlivosti (ADOS) a sú plne hradené z verejného zdravotného poistenia.

Požičiavanie pomôcok

Požičiavaním pomôcok podľa § 47 zákona č. 448/2008 Z. z. o sociálnych službách je fyzickej osobe s ŤZP alebo nepriaznivým zdravotným stavom poskytovaná pomôcka na dohodnutý čas do zabezpečenia pomôcky z verejného zdravotného poistenia. Ide hlavne o mechanickú posteľ, elektrickú polohovateľnú posteľ, antidekubitný matrac, schodík ku posteli, bočnice ku posteli, závesné zariadenie k polohovateľnej posteli (tzv. šibenica), geriatrické kreslo, invalidný vozík, štvorkolku, chodítko pevné (jednoduché), chodítko nákupné na kolieskach (roller), barle (chirurgická, francúzska), paličky (drevená), toaletnú stoličku (pojazdné WC) s kolieskami alebo bez koliesok, nástavec WC, sedadlo do vane, lavičku do vane, stoličku do sprchy, servírovací stolík, oxygenátor, odsávačku, infúzny stojan a iné. Požičiavanie pomôcok je spoplatňované.

Prepravná služba

Prepravná služba podľa § 42 zákona č. 448/2008 Z. z. o sociálnych službách je poskytovaná fyzickej osobe s ŤZP odkázanej na individuálnu prepravu z dôvodu obmedzenej schopnosti pohybu po rovine a po schodoch a pri obmedzenej schopnosti orientácie. Prepravná služba je spoplatňovaná.

Sprievodcovská a predčitateľská služba

Sprievodcovská a predčitateľská služba je podľa § 43 zákona č. 448/2008 Z. z. o sociálnych službách poskytovaná nevidomej alebo prakticky nevidomej fyzickej osobe a fyzickej osobe s mentálnym postihnutím. Sprievodcovská služba znamená sprievod do a zo školy, do a zo zamestnania, na lekárske vyšetrenie, sociálne aktivity, vybavovanie úradných záležitostí a pri záujmových aktivitách. Predčitateľská služba znamená službu nevidomej alebo prakticky nevidomej fyzickej osobe pri nakupovaní, vybavovaní osobnej a úradnej korešpondencie a záležitostí.

Tlmočnícka služba

Tlmočnícka služba ako špecifický komunikačný systém podľa § 44 zákona č. 448/2008 Z. z. o sociálnych službách je poskytovaná fyzickej osobe nepočujúcej alebo ťažko obojstranne nedoslýchavej, ktorej komunikačným prostriedkom je posunková reč. Artikulačné tlmočenie je poskytované fyzickej osobe, ktorá neovláda posunkovú reč. Taktilné tlmočenie je poskytované hluchoslepej fyzickej osobe alebo fyzickej osobe s vrodeným alebo získaným postihnutím dvoch zmyslových orgánov.

Peňažné príspevky na kompenzáciu ŤZP a sociálne služby významne prispievajú k zlepšeniu kvality života diabetikov v každom veku. Postoj diabetikov a rodiny k prítomnosti DM rozhodujúcim spôsobom určuje priebeh liečby. Od diabetologického tímu očakávajú nielen korektné informácie o chorobe a možnostiach riešenia novej životnej situácie, nebolestivé somatické vyšetrenia a rýchle stanovenie diagnózy s návrhom efektívnej liečby, ale aj emocionálnu a psychickú oporu a legislatívnu a sociálnu podporu.

Literatúra

1. Bukovská A, Galajda P, Mokáň M. Edukácia a sociálne poradenstvo v diabetológii. P+M: Turany 2014. ISBN 978–80–89694–04–4.
2. Černá K, Bukovská A, Macko M. Praktický sprievodca dospelých diabetikov. m-edu: Žilina 2021. ISBN 978–80–973843–6–4.
3. Mokáň M, Martinka E, Galajda P et al. Diabetes mellitus a vybrané metabolické ochorenia. P+M: Martin 2008. ISBN 978–80–969713–9–8.
4. Zákon č. 448/2008 Z. z. o sociálnych službách a o zmene a doplnení zákona č. 455/1991 Zb. o živnostenskom podnikaní v znení neskorších predpisov. Dostupné z WWW: <https://www.szcoportal.sk/33/448–2008-z-z-zakon-o-socialnych-sluzbach-a-o-zmene-a-doplneni-zakona-c-455–1991-zb-o-zivnostenskom-podnikani-zivnostensky-zakon-v-zneni-neskorsich-predpisov-v-zneni-ucinnom-k-1–1-uniqueidOhwOuzC33qd2W4_6TwF4qJbGzHFqhOE-71Ti7xrGRqymVdaLTRYHmJQ/>.